

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET ŠOĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 47863/99)

PRESUDA

STRASBOURG

9. svibnja 2003.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44., stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Šoć protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C. L. ROZAKIS, *predsjednik*,
- g. G. BONELLO,
- g. P. LORENZEN,
- gđa N. VAJIĆ,
- gđa S. BOTOCHAROVA,
- g. V. ZAGREBELSKY,
- gđa E. STEINER, *suci*,
- i g. S. NIELSEN, *zamjenik tajnika Odjela*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 10. travnja 2003. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 47863/99) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Draško Šoć ("podnositelj zahtjeva") podnio Europskoj komisiji za ljudska prava ("Komisija") na temelju prijašnjeg članka 25. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 23. listopada 1996. godine.

2. Hrvatsku Vladu ("Vlada") zastupala je njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.

3. Podnositelj zahtjeva posebno je naveo kako je u nekoliko građanskih postupaka koje je pokrenuo bio prekoračen "razumni rok", te kako na raspolaganju nije imao nikakvo pravno sredstvo u odnosu na duljinu tih postupaka.

4. Zahtjev je Sudu proslijeđen dana 1. studenoga 1998., kad je na snagu stupio Protokol br. 11 uz Konvenciju (članak 5., stavak 2. Protokola br. 11).

5. Zahtjev je dodijeljen Četvrtom odjelu Suda (pravilo 52., stavak 1. Poslovnika Suda). U okviru tog Odjela, vijeće koje je razmatralo predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) sastavljeno je u skladu s pravilom 26., stavkom 1. Poslovnika Suda.

6. Dana 1. studenoga 2001. Sud je izmijenio sastav svojih Odjela (pravilo 25., stavak 1.). Ovaj je predmet dodijeljen novosastavljenom Prvom odjelu.

7. Odlukom od 24. siječnja 2002. Sud je zahtjev proglasio djelomično dopuštenim.

8. I podnositelj zahtjeva i Vlada podnijeli su svaki svoje očitovanje o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59., stavak 1.). Nakon konzultacija sa strankama, Vijeće je odlučilo da nije potrebna rasprava o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59., stavak 2. *in fine*).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

a. Postupak protiv R.R.

9. Dana 27. siječnja 1994. podnositelj zahtjeva je Općinskom sudu u Dubrovniku podnio tužbu protiv R.R. Tvrdio je kako su godine 1986. on i njegova tadašnja supruga s R.R. sklopili ugovor prema kojem bi podnositelj zahtjeva i njegova supruga R.R. pružali svu njegu do njene smrti, a R.R. bi podnositelju zahtjeva i njegovoj supruzi na korištenje dala stan u Dubrovniku. Naknadno je sklopljen još jedan ugovor prema kojem bi podnositelj zahtjeva i njegova supruga platili neke od dugova R.R., a R.R. bi sastavila oporuku kojom bi supruzi podnositelja zahtjeva ostavila prizemlje kuće u Dubrovniku s vrtom. Godine 1993. podnositelj zahtjeva i R.R. sklopili su još dva ugovora prema kojima je R.R. podnositelju zahtjeva prodala kuću u Dubrovniku. Ugovori nisu upisani u zemljišne knjige. R.R. je ostala u kući i podnositelju zahtjeva osporila pravo vlasništva. Svojom je tužbom podnositelj zahtjeva tražio utvrđenje prava vlasništva. Osim toga, od suda je zatražio i izdavanje privremene mjere radi sprječavanja R.R. da proda nekretninu o kojoj je riječ.

10. Iz spisa u predmetu proizlazi kako je u neko doba 1996. godine R.R. umrla, ali je prethodno nekretninu o kojoj je riječ prodala trećim osobama.

11. Prije 5. studenoga 1997., kad je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku, nekoliko je ročišta odgođeno jer nije pristupio punomoćnik podnositelja zahtjeva.

12. Ročište zakazano za 24. veljače 1998. također je odgođeno zbog toga što nije pristupio punomoćnik podnositelja zahtjeva. Na poštanskoj je povratnici bilo naznačeno da je promijenio adresu, a da o tome nije obavijestio sud.

13. Sljedeće ročište zakazano za 8. travnja 1998. opet je odgođeno na prijedlog punomoćnika podnositelja zahtjeva koji je obavijestio sud da nije u kontaktu s podnositeljem zahtjeva.

14. Na ročištu 19. svibnja 1998. podnositelj zahtjeva je pristupio osobno i od suda zatražio da odgodi sljedeće ročište jer je pred Općinskim sudom u Dubrovniku pokrenuo nekoliko postupaka i ne bi mu odgovaralo učestalo putovanje od Zagreba do Dubrovnika.

15. Dana 22. siječnja 2001. podnositelj zahtjeva obavijestio je sud da je dobio hrvatsko državljanstvo.

16. Dana 17. kolovoza 2001. podnositelj zahtjeva je državnom odvjetništvu podnio kaznenu prijavu protiv predsjednice vijeća navodeći da je u rješavanju njegovog predmeta počinila kazneno djelo nesavjesnog rada u službi. Naveo je kako je sutkinja ignorirala njegove brojne zahtjeve za požurivanjem postupka, kao i njegov zahtjev za donošenjem privremene mjere.

17. Dana 18. kolovoza 2001. podnositelj zahtjeva podnio je Vrhovnom sudu Republike Hrvatske zahtjev kojim je zatražio razrješenje predsjednice vijeća i u kojem je ponovio svoje navode iz kaznene prijave protiv nje.

18. Dana 27. kolovoza 2001. podnositelj zahtjeva podnio je predsjedniku Općinskog suda u Dubrovniku prijedlog za izuzeće predsjednice vijeća zbog pristranosti i još jednom ponovio svoje navode iz kaznene prijave protiv nje.

19. Dana 19. rujna 2001. predsjednik Općinskog suda u Dubrovniku odbio je prijedlog podnositelja zahtjeva od 27. kolovoza 2001. kao neosnovan.

20. Sljedeće je ročište zakazano za 23. listopada 2001. Prema navodima Vlade, Općinski sud u Dubrovniku pokušao je podnositelju zahtjeva dostaviti poziv na ročište na adresu naznačenu u njegovoj tužbi. Iz povratnice je bilo vidljivo da je podnositelj zahtjeva nepoznat na toj adresi. Policijska uprava zagrebačka obavijestila je sud da podnositelj zahtjeva ne živi na drugoj adresi na kojoj je bio prijavljen. Sud je potom poziv izvjesio na svoju oglasnu ploču.

21. Kako podnositelj zahtjeva nije pristupio na ročište zakazano za 23. listopada 2001. sud je odredio mirovanje postupka.

22. Dopisom od 13. veljače 2002. Vrhovni je sud obavijestio podnositelja zahtjeva da su njegovi navodi protiv predsjednice vijeća neosnovani.

23. Dana 4. ožujka 2002. Općinski sud u Dubrovniku obustavio je postupak jer podnositelj zahtjeva nije zatražio da se postupak nastavi.

b. Postupak protiv Lj.Š.

24. Dana 11. ožujka 1994. podnositelj zahtjeva podnio je Općinskom sudu u Zagrebu tužbu protiv Lj.Š. radi isplate 9.718 hrvatskih kuna (HRK).

25. Presudom zbog izostanka od 17. svibnja 1994. prvostupanjski je sud prihvatio tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva. Dana 28. listopada 1997. žalbeni je sud ukinuo tu presudu i predmet vratio prvostupanjskom sudu.

26. Dana 9. i 29. travnja 1998. podnositelj zahtjeva je od prvostupanjskog suda zatražio da zakaže ročište, ali nije dostavio adresu LJ.Š. Stoga je sud njenu adresu zatražio od Policijske uprave zagrebačke koja, međutim, nije uspjela naći traženu adresu.

27. Dana 12. svibnja 1998. sud je pozvao podnositelja zahtjeva da dostavi adresu Lj.Š. Podnositelj zahtjeva je to učinio 19. lipnja 1998.

28. Kako ni jedna stranka nije pristupila na ročište zakazano za 12. studenoga 1998., sud je odredio mirovanje postupka.

29. Dana 25. studenoga 1998. podnositelj zahtjeva podnio je prijedlog za povrat u prijašnje stanje.

30. Na sljedećem ročištu održanom 25. rujna 2000. sud je saslušao podnositelja zahtjeva i nakon toga nastavio postupak.

31. Sljedeće ročište, zakazano za 23. studenoga 2000. odgođeno je jer nije pristupila Lj. Š.. Na poštanskoj je povratnici bilo naznačeno da je promijenila adresu. Podnositelj zahtjeva dostavio je njenu novu adresu. Punomoćnik Lj. Š. dostavio je potvrdu o uplati relevantnu za tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva zatražio je od suda da odgodi ročište jer je želio dostaviti odgovor.

32. Kako podnositelj zahtjeva nije pristupio na ročište zakazano za 22. siječnja 2001., sud je odredio mirovanje postupka. Punomoćnik Lj. Š. žalio se protiv te odluke.

33. Dana 9. listopada 2001. Županijski sud u Zagrebu potvrdio je odluku o mirovanju postupka.

34. Postupak je nastavljen pred Općinskim sudom u Zagrebu koji je zakazao sljedeće ročište za 20. ožujka 2002. Na tom je ročištu, na zahtjev podnositelja zahtjeva, sud podnositelju zahtjeva dopustio da dostavi dokumentaciju u potporu svog zahtjeva u roku od petnaest dana.

35. Sljedeće ročište zakazano za 17. svibnja 2002. odgođeno je.

36. Na ročištu 18. rujna 2002. sud je podnositelja zahtjeva pozvao da specificira svoj tužbeni zahtjev u roku od petnaest dana.

37. Na ročištu 24. listopada 2002. sud je saslušao podnositelja zahtjeva i ponovno ga pozvao da specificira svoj tužbeni zahtjev.

38. Sud bilježi kako od ročišta održanog 24. listopada 2002. niti jedna stranka nije spomenula nikakav daljnji korak u postupku, pa stoga mora pretpostaviti da je postupak još u tijeku pred prvostupanjskim sudom.

c. Postupak protiv P.D. i D.D.

39. Dana 1. ožujka 1997. podnositelj zahtjeva podnio je Općinskom sudu u Dubrovniku tužbu protiv P.D. i D. D. radi utvrđenja prava vlasništva.

40. Prije 5. studenoga 1997. prvostupanjski je sud oslobodio podnositelja zahtjeva plaćanja sudskih pristojbi i odbio njegov zahtjev da ga potpuno oslobodi plaćanja troškova i izdataka postupka. Nekoliko je ročišta bilo odgođeno.

41. Na ročištu 20. ožujka 1998. punomoćnik tuženika zatražio je od suda da naloži podnositelju zahtjeva da položi osiguranje za izdatke i troškove postupka tuženika budući da podnositelj zahtjeva nije bio hrvatski državljanin.

42. Na sljedećem ročištu 19. svibnja 1998. sud je naložio podnositelju zahtjeva da dostavi potvrdu o svom prebivalištu u Hrvatskoj.

43. Dana 6. lipnja 1998. podnositelj zahtjeva obavijestio je sud da ne može dostaviti traženu potvrdu.

44. Dana 22. siječnja 2001. podnositelj zahtjeva obavijestio je sud da je dobio hrvatsko državljanstvo.

45. Dana 9. studenoga 2001. Općinski sud u Dubrovniku donio je presudu kojom je odbio tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva.

46. Podnositelj zahtjeva žalio se protiv te presude. Dana 13. prosinca 2001. Općinski sud u Dubrovniku odbio je žalbu kao nepravovremenu. Podnositelj zahtjeva žalio se protiv te odluke. Dana 4. travnja 2002. Županijski sud u Dubrovniku ukinuo je prvostupanjsku odluku kojom se odbija žalba podnositelja zahtjeva.

47. Sud bilježi kako niti jedna stranka nije spomenula nikakav daljnji korak u postupku, pa stoga mora pretpostaviti da je postupak trenutno u tijeku pred Županijskim sudom u Dubrovniku po žalbi podnositelja zahtjeva protiv prvostupanjske presude od 9. studenoga 2001.

d. Postupak protiv K.M.

48. Dana 20. ožujka 1997. podnositelj zahtjeva podnio je Općinskom sudu u Samoboru tužbu protiv K.M. za isplatu 1,126.100 HRK.

49. Dana 17. studenoga 1997. podnositelj zahtjeva pozvan je da dostavi izjavu o imovnom stanju u vezi sa svojim zahtjevom za oslobođanjem od plaćanja sudskih pristojbi.

50. Podnositelj zahtjeva podnio je prijedlog za izuzeće predsjednika vijeća zbog pristranosti. Predsjednik suda odbacio je njegov prijedlog 2. prosinca 1997. Međutim, predmet je dodijeljen novom sucu.

51. Na sljedećem ročištu 17. veljače 1998. K. M. je dala svoj odgovor tužbu podnositelja zahtjeva.

52. Nakon što je sudac otišao u mirovinu, predmet je dodijeljen novom sucu.

53. Na ročištu 2. lipnja 1998. sud je pozvao podnositelja zahtjeva da specificira tužbeni zahtjev.

54. Sljedeće ročište zakazano za 23. veljače 1999. odgođeno je zbog bolesti podnositelja zahtjeva.

55. Na ročištu 4. svibnja 1999. sud je još jednom pozvao podnositelja zahtjeva da specificira tužbeni zahtjev. Dana 7. svibnja 1999. podnositelj zahtjeva postupio je po nalogu suda.

56. U srpnju 1999. sutkinja je otišla na porodni dopust. U veljači 2000 predmet je dodijeljen novom sucu.

57. Sljedeće ročište zakazano za 20. rujna 2000. odgođeno je zbog toga što K. M. nije pristupila.

58. Na ročištu 5. listopada 2000. sud je zaključio raspravu.

59. Dana 13. listopada 2000. sud je donio presudu kojom je djelomično usvojio i djelomično odbio tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva.

60. Dana 30. listopada i 11. studenoga 2000. K. M. i podnositelj zahtjeva uložili su žalbe protiv presude.

61. Dana 24. srpnja 2001. žalbeni je sud ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio Općinskom sudu u Samoboru na ponovni postupak.

62. Na sljedećem ročištu 19. ožujka 2002. sud je odlučio saslušati stranke na ročištu zakazanom za 23. travnja 2002.

63. Na ročištu 17. lipnja 2002. sud je odredio mirovanje postupka zbog toga što nije pristupio podnositelj zahtjeva. Podnositelj zahtjeva je zatim od suda zatražio da nastavi postupak.

64. Sud bilježi kako niti jedna stranka nije spomenula nikakav daljnji korak u postupku, pa stoga mora pretpostaviti da je postupak još u tijeku pred prvostupanjskim sudom.

e. Postupak protiv A.J.J.

65. Dana 20. ožujka 1997. podnositelj zahtjeva podnio je Općinskom sudu u Zagrebu tužbu za naknadu štete protiv A.J.J.

66. Sud je podnositelja zahtjeva oslobodio plaćanja sudskih pristojbi.

67. Dana 24. studenoga 1997. punomoćnik A.J.J. podnio je zahtjev kojim je tražio da sud podnositelju zahtjeva naloži da položi osiguranje za izdatke i troškove A.J.J. budući da podnositelj zahtjeva nije bio hrvatski državljanin.

68. Na ročištu 3. prosinca 1997. punomoćnik A.J.J. ponovio je prijašnji zahtjev. Podnositelj zahtjeva se tome usprotivio.

69. Čini se kako je A.J.J. podnijela pismene podneske u vezi sa zahtjevom podnositelja zahtjeva prije ročišta od 29. studenoga 1998. kad je sud podnositelja zahtjeva pozvao da odgovori na podneske A.J.J. u roku od petnaest dana. Podnositelj zahtjeva nije dostavio nikakav odgovor.

70. Dana 1. siječnja 1999. predmet je dodijeljen drugom sucu jer je prijašnji sudac otišao u mirovinu.

71. Dana 7. lipnja 2000. sud je odbio zahtjev A.J.J. da podnositelj zahtjeva položi osiguranje za njene troškove i izdatke.

72. Dana 14. srpnja 2000. A.J.J. se žalila na naprijed navedenu odluku.

73. U međuvremenu je, dana 12. srpnja 2000., podnositelj zahtjeva obavijestio sud da je dobio hrvatsko državljanstvo.

74. Dana 25. srpnja 2000. žalba A. J. J. poslana je podnositelju zahtjeva na odgovor.

75. Na ročištu 22. studenoga 2000. stranke su se suglasile kako nema potrebe za daljnjim razmatranjem žalbe A.J.J. budući da je podnositelj zahtjeva dobio hrvatsko državljanstvo.

76. Na sljedećem ročištu održanom 13. ožujka 2001. sud je odredio mirovanje postupka zbog toga što podnositelj zahtjeva nije pristupio.

77. Dana 23. ožujka 2001. podnositelj zahtjeva je podnio prijedlog za povrat u prijašnje stanje.

78. Sljedeće ročište zakazano za 11. rujna 2001. odgođeno je zbog toga što podnositelj zahtjeva nije pristupio.

79. Na ročištu 5. ožujka 2002. sud je saslušao podnositelja zahtjeva u vezi s njegovim prijedlogom za povrat u prijašnje stanje.

80. Dana 15. ožujka 2002. sud je odbio prijedlog podnositelja zahtjeva za povrat u prijašnje stanje i obustavio postupak. Ta je odluka postala pravomoćnom 9. travnja 2002.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Ustavni zakon o Ustavnom sudu iz 2002.

81. Mjerodavni dijelovi članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (stupio na snagu 15. ožujka 2002., objavljen u Narodnim novinama br. 49 od 3. svibnja 2002. – u daljnjem tekstu "Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 2002.") glasi kako slijedi:

(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu ... iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti o pravima i obvezama

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni će sud odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.

B. Sudska praksa Ustavnog suda

82. Odluka Ustavnog suda od 20. studenoga 2002. br. U-III A-1535/2002 u svojim mjerodavnim dijelovima glasi kako slijedi:

“R J E Š E N J E

Ustavna tužba se odbacuje.

O b r a z l o ž e n j e

1. Ustavna tužba podnijeta je temeljem odredbe članka 63. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (“Narodne novine”, broj 49/02-pročišćeni tekst, u daljnjem tekstu: Ustavni zakon)

Iz obrazloženja ustavne tužbe i priložene dokumentacije proizlazi da je podnositelj, kao tužitelj, dana 17. lipnja 1992. godine, podnio Općinskom sudu u Zagrebu tužbu protiv Croatia osiguranja d.d. iz Zagreba, kao tuženika, radi naknade štete. Tužbeni zahtjev podnositelja odbijen je pravomoćnom presudom Općinskog suda u Zagrebu, broj: Pn 2507-95 od 15. siječnja 1998. godine (Županijski sud u Zagrebu presudom broj: Gž 6927-00 od 8. kolovoza 2000. godine odbio je žalbu podnositelja kao neosnovanu.). Protiv pravomoćne presude podnositelj je izjavio reviziju, koja je odbačena kao nedopuštena rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj: Rev 827-00 od 9. siječnja 2002. godine.

2. Podnositelj u ustavnoj tužbi ističe povredu odredbe članka 29. Ustava jer smatra da mu je zbog nerazumno dugog trajanja parnice (10 godina) povrijeđeno pravo na pošteno suđenje...

...

5. Ustavni sud je utvrdio da je u slučaju podnositelja ustavne tužbe iscrpljen pravni put u smislu odredbi članka 62. stavaka 1. i 2. Ustavnog zakona jer je sudski postupak pravomoćno okončan...

6. Odredba članka 32. Ustavnog zakona propisuje da će Ustavni sud rješenjem odbaciti ustavnu tužbu u slučajevima kad ne postoje pretpostavke za odlučivanje o biti stvari.

7. S obzirom da iz navedenih razloga ne postoje pretpostavke navedene u članku 63. stavku 1. Ustavnog zakona za odlučivanje o podnesenoj ustavnoj tužbi, na temelju odredbe članka 32. Ustavnog zakona, riješeno je kao u izreci.”

PRAVO**I. PRETHODNI PRIGOVOR VLADE**

83. Sud podsjeća kako je u odluci o dopuštenosti zahtjeva pitanje iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava spojeno s pitanjem osnovanosti zahtjeva.

84. Vlada je prvo pozvala Sud da odbije zahtjev zbog toga što podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva. U odnosu na to, Vlada je navela kako podnositelj zahtjeva nije podnio ustavnu tužbu na temelju članka 59., stavka 4. Zakona o Ustavnom sudu koji je Ustavnom sudu iznimno dopuštao da ispita ustavnu tužbu i prije negoli su iscrpljena ostala raspoloživa pravna sredstva u slučaju kad se uvjerio da postoji rizik od ozbiljnog ugrožavanja ustavnih prava i sloboda stranke, te da bi, zbog propuštanja nadležnih vlasti da donesu odluku, nastupile teške i nepopravljive posljedice.

85. Nakon što je potom uvedeno novo pravno sredstvo u ožujku 2002., Vlada je podnijela dodatno očitovanje tvrdeći kako ustavna tužba na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu iz 2002. stranci omogućava tražiti ustavnu zaštitu u odnosu na duljinu postupka i ovlašćuje Ustavni sud dosuditi pravednu naknadu te utvrditi rok u kojem nadležno tijelo treba meritorno odlučiti o predmetu.

86. Podnositelj zahtjeva nije se složio s Vladom.

87. Sud je prvo ispitao je li podnositelj zahtjeva poštivao pravilo iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava kako zahtijeva članak 35., stavak 1. Konvencije. Podsjećajući na svoje odluke u predmetima *Slaviček i Nogolica* gdje je utvrdio da postoji djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupka koji je još u tijeku u Hrvatskoj, Sud ne vidi razloga da u ovom slučaju odstupa od svog stava izraženog u naprijed navedenim predmetima (vidi *Slaviček v. Croatia* (odluka), br. 20862/02, 4. srpnja 2002., ECHR 2002-.... i *Nogolica v. Croatia* (odluka), br. 77784/01, 5. rujna 2002., ECHR 2002-...).

88. Prema tome, zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava u odnosu na postupke koji su još u tijeku u Hrvatskoj (vidi "Činjenice", pod b., c. i d.), Sud ne može odlučivati o osnovanosti iznesenih prigovora.

89. Što se tiče postupka protiv R.R. (vidi "Činjenice", pod a.) i postupka protiv A.J.J. (vidi "Činjenice", pod e.), Sud treba utvrditi primjenjuje li se članak 63. Zakona o Ustavnom sudu iz 2002. na te postupke s obzirom na činjenicu da su oni već okončani.

90. Sud podsjeća da bi prema članku 35. Konvencije podnositelj zahtjeva trebao imati redovni put do pravnih sredstava koja su dostupna i dovoljna da osiguraju naknadu u odnosu na navodne povrede. Postojanje pravnih sredstava o kojima je riječ mora biti dovoljno sigurno ne samou teoriji, nego i u praksi, a ako to nije tako, tada će tim pravnim sredstvima nedostajati potrebna dostupnost i učinkovitost (vidi *inter alia* presudu u predmetu *Vernillo v. France* od 20. veljače 1991., Serija A br. 198, str. 11-12, stavak 27. i *Dalia v. France*, br. 26102/95, stavak 38., ECHR 1998-I). U tom pogledu Sud bilježi kako formulacija članka 63. nije dovoljno jasna da bi mogla otkloniti svaku dvojbu o tome da se on primjenjuje na postupke koji su već okončani.

91. Nadalje, na području iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava teret dokazivanja je podijeljen. Vlada koja tvrdi da se radi o neiscrpljivanju dužna je uvjeriti Sud da je pravno sredstvo bilo djelotvorno te raspoloživo u teoriji i praksi u relevantno vrijeme, drugim riječima, da je bilo dostupno, da je moglo pružiti pravnu zaštitu u odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva, te da je davalo razumne izgleda za uspjeh. Međutim, kad se taj teret dokazivanja ispuni, na podnositelju zahtjeva je da dokaže kako je pravno sredstvo koje ističe Vlada u stvari i bilo iscrpljeno ili je iz nekog razloga bilo neprimjereno ili nedjelotvorno u konkretnim okolnostima predmeta, odnosno kako su postojale posebne okolnosti koje su ga oslobodile ispunjavanja tog uvjeta.

92. Sud nadalje bilježi kako formulacije odredaba mnogih zakona nisu apsolutno precizne. Zbog potrebe izbjegavanja prekomjerne krutosti i hvatanja koraka s okolnostima koje se mijenjaju mnogi zakoni neizbježno sadrže pojmove koji su u većem ili manjem opsegu neodređeni (vidi, na primjer i *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Müller and Others v. Switzerland* od 24. svibnja 1988., Serija A br. 133, str. 20, stavak 29. i presudu u predmetu *Kokkinakis v. Greece* od 25. svibnja 1993., Serija A br. 260-A, str. 19, stavak 40.). Tumačenje i primjena takvih odredaba ovise o praksi (vidi *mutatis mutandis* naprijed citirani predmet *Kokkinakis v. Greece*, str. 19, stavak 40. i *Mangualde Pinto v. France* (odluka), br. 43491/98, 5. prosinca 2000., neobjavljena).

93. U ovom predmetu Vlada nije dostavila nikakvu odluku koja bi ukazivala na to da Ustavni sud prihvaća odlučivati o pitanju prekomjerne duljine postupaka koji su već okončani. Naprotiv, odluke Ustavnog suda koje se odnose na primjenu članka 63. Zakona o

Ustavnom sudu iz 2002. jasno ukazuju na to da je Ustavni sud zauzeo stav kako se članak 63. ne primjenjuje na situacije kad je postupak već okončan (vidi stavak 81. ove presude).

94. Mišljenje je Suda da praksa Ustavnog suda, nepostojanje nikakve sudske prakse koja bi potkrijepila Vladine argumente kao i nepreciznost formulacije članka 63. u pogledu njegove primjenjivosti na postupke koji su već okončani ukazuju na to da se ne može utvrditi da članak 63. predstavlja pravno sredstvo za duljinu takvih postupaka.

95. Prema tome, Vladin prigovor u odnosu na ta dva postupka treba odbaciti (cf. "Činjenice" pod a. i e.).

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1. KONVENCIJE

96. Podnositelj zahtjeva naveo je kako domaći sudovi nisu riješili njegove predmete u postupcima protiv R.R. i A.J.J. u razumnom roku, protivno članku 6., stavku 1. Konvencije čiji mjerodavni dijelovi predviđaju sljedeće:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi....svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.“

A. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

97. Sud primjećuje kako je postupak protiv R.R. počeo 27. siječnja 1994., a postupak protiv A.J.J. 20. ožujka 1997. kad je podnositelj zahtjeva podnio svoje građanske tužbe nadležnim sudovima. Međutim, razdoblje koje spada u nadležnost Suda nije počelo na taj datum, već 6. studenoga 1997., kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku (vidi *Horvat v. Croatia*, br. 51585/99, stavak 50., 26. srpnja 2001., ECHR-...). Postupak protiv R.R. završen je 4. ožujka 2002., dok je postupak protiv A.J.J. završen 9. travnja 2002. Prvi je postupak dakle trajao osam godina, jedan mjesec i sedam dana od kojih četiri godine, tri mjeseca i dvadeset i devet dana spadaju u razdoblje koje Sud treba ispitivati. Drugi je postupak trajao pet godina, pet mjeseci i devetnaest dana od kojih četiri godine, pet mjeseci i tri dana spadaju u razdoblje koje Sud treba ispitivati.

98. Sud ponavlja da je u svrhu određivanja razumnosti duljine vremenskog razdoblja u pitanju, u obzir potrebno, međutim, uzeti stanje predmeta na dan 5. studenoga 1997. (vidi, između drugih izvora prava, predmet *Styranowski v. Poland*, br. 28616/95, stavak 46., ECHR 1998-VIII). U vezi s tim, Sud primjećuje da je u trenutku stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Hrvatsku, prvi postupak trajao tri godine, devet mjeseci i osam dana, a drugi postupak sedam mjeseci i petnaest dana.

B. Primjenjivi kriteriji

99. Sud ponavlja da razumnost duljine postupka treba ocjenjivati u svjetlu okolnosti predmeta i imajući na umu kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, i to osobito složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva u sporu dovodi u pitanje (vidi, između mnogih drugih izvora prava, *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

C. Tvrdnje stranaka

100. Što se tiče složenosti predmeta, Vlada je tvrdila kako je predmetu protiv R.R. bio u određenoj mjeri složen jer ni podnositelj zahtjeva ni sud nisu mogli utvrditi točne adrese tuženika, a povrh toga podnositelj zahtjeva nije ni obavijestio sudove o svojoj novoj adresi. Osim toga, Vlada je ustvrdila kako predmet postupaka podnositelja zahtjeva nije zahtijevao posebnu žurnost.

101. Što se tiče ponašanja podnositelja zahtjeva, Vlada je tvrdila kako je podnositelj zahtjeva pridonio duljini postupka. Na primjer, u predmetu protiv R.R. punomoćnik podnositelja zahtjeva u više je navrata od suda tražio da odgodi ročišta, a na kraju, kad je podnositelj pristupio pred sud, od suda je zatražio da ročište odgodi na neodređeno vrijeme jer nije želio previše često putovati od Zagreba do Dubrovnika.

102. Što se tiče ponašanja vlasti, Vlada je istaknula kako su u građanskom postupku sudovi ograničeni u svojoj aktivnosti jer ne mogu poduzimati postupovne radnje na vlastitu inicijativu, već uglavnom prema zahtjevima stranaka. U vezi s time, Vlada je ustvrdila kako su domaći sudovi pokazali revnosti u vođenju postupka.

103. Podnositelj zahtjeva je ustvrdio da se odugovlačenja u postupcima mogu u potpunosti pripisati domaćim vlastima. Sudovi su ročišta održavali rijetko, pokazali su pasivnost u vođenju postupaka i ignorirali njegove zahtjeve za ubrzanje postupaka.

D. Ocjena Suda

1. Postupak protiv R.R.

104. Sud smatra kako se u ovom predmetu radilo o veoma složenoj činjeničnoj situaciji u kojoj je sud trebao utvrditi prava vlasništva podnositelja zahtjeva koja proizlaze iz ugovora sklopljenih s osobom koja je već umrla i koji ugovori nisu upisani u odgovarajuće zemljišne knjige. Predmet je iz istih razloga podrazumijevao i određeni stupanj pravne složenosti koju je otežala činjenica da je R.R. prije smrti prodala nekretninu o kojoj je riječ trećim osobama.

105. Sud ponavlja kako se samo za ona odugovlačenja za koja se državu može smatrati odgovornom može opravdano utvrditi da je prekoračen "razumni rok" (vidi, *inter alia*, presudu u predmetu *Monnet v. France* od 27. listopada 1993., Serija A br. 273, str. 12, stavak 30.). U ovom predmetu Sud nalazi kako podnositelj zahtjeva nije pokazao potrebnu revnost kad je od njega traženo da dolazi na sudska ročišta i da obavijesti sud o relevantnim činjenicama. Sud primjećuje kako su u razdoblju koje treba uzeti u obzir dva ročišta odgođena zbog toga što nije pristupio punomoćnik podnositelja zahtjeva. Punomoćnik je obavijestio sud da je izgubio kontakt s podnositeljem zahtjeva. Podnositelj zahtjeva osim toga nije obavijestio sud o svojoj točnoj adresi i na kraju je postupak obustavljen jer podnositelj zahtjeva nije pristupio na ročište zakazano za 23. listopada 2001., a naknadno nije od suda zatražio da nastavi postupak. Prema mišljenju Suda, takvo ponašanje ukazuje na to da se podnositelj zahtjeva nemarno odnosio prema rješavanju svog predmeta. Nadalje, i sam je podnositelj zahtjeva od suda zatražio da ročište zakazano za 19. svibnja 1998. odgodi na neodređeno vrijeme jer nije želio previše često putovati u Dubrovnik. Stoga je sam podnositelj zahtjeva prouzročio odugovlačenje u postupku od 19. svibnja 1998. do 22. siječnja 2002. kad se ponovno obratio sudu kako bi ga obavijestio da je dobio hrvatsko državljanstvo.

106. Što se tiče ponašanja domaćih vlasti, Sud bilježi kako je prvostupanjski sud koji je rješavao predmet podnositelja zahtjeva ročišta zakazivao redovito do 19. svibnja 1998., a potom opet nakon 22. siječnja 2002. Prema mišljenju Suda takvo vođenje postupka pokazalo je kako su domaći sudovi pokazali dužnu revnost u rješavanju predmeta podnositelja zahtjeva.

107. Uzimajući u obzir sve okolnosti predmeta, a posebno ponašanje podnositelja zahtjeva tijekom razdoblja nakon 5. studenoga 1997., Sud ukupnu duljinu postupka ne smatra prekomjernom. Stoga zaključuje kako nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije u odnosu na duljinu ovog postupka.

2. Postupak protiv A.J.J.

108. Sud smatra kako se ne čini da je ovaj predmet podrazumijevao ikakvu pravnu ili činjeničnu složenost.

109. Sud bilježi kako je nakon stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Hrvatsku 5. studenoga 1997. općinski sud trebao prvo odlučiti o pitanju polaganja osiguranja za troškove i izdatke A.J.J. To je pitanje na kraju riješeno 22. studenoga 2000. kad su se stranke složile da više nema nikakve potrebe za takvom mjerom. Tijekom tog razdoblja sud je održao tri ročišta, i to 3. prosinca 1997., 29. rujna 1998. i 22. studenoga 2000. te se predmet 1. siječnja 1999. trebao dodijeliti drugom sucu zbog činjenice da je prijašnji sudac dao ostavku. Nadalje, Sud bilježi kako podnositelj zahtjeva nikad nije postupio prema pozivu općinskog suda da podnese odgovor na podneske A.J.J. Osim toga, Sud podsjeća kako je nakon rješavanja pitanja polaganja osiguranja dana 13. ožujka 2001. određeno mirovanje postupka zbog nepristupanja podnositelja zahtjeva i da je postupak na kraju okončan jer je naknadni prijedlog podnositelja zahtjeva za povrat u prijašnje stanje odbijen.

110. Uzimajući u obzir naprijed navedeno, Sud nalazi kako je i u ovom postupku ponašanje podnositelja zahtjeva prouzročilo takva odugovlačenja da se, unatoč određenim razdobljima neaktivnosti za koje se vlasti mogu smatrati odgovornima, ukupna duljina postupka ne može smatrati prekomjernom.

111. Sud stoga zaključuje kako nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije u odnosu na ovaj postupak.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

112. Podnositelj zahtjeva je također prigovorio kako nije imao djelotvorno pravno sredstvo kojim bi mogao potaknuti pitanje prekomjerne duljine postupka. To, prema njegovom mišljenju, predstavlja povredu članka 13. Konvencije koji predviđa:

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u [ovoj] Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

113. Vlada je pozvala Sud da ovaj dio zahtjeva odbije. Vlada je ustvrdila kako je podnositelj zahtjeva imao mogućnost podnijeti zahtjev na temelju članka 63. Zakona o

Ustavom sudu iz 2002. Prema mišljenju Vlade, ta je mogućnost predstavljala pravno djelotvorno sredstvo u odnosu na duljinu postupka u predmetima podnositelja zahtjeva.

114. Sud podsjeća da, kako je smatrao u mnogo navrata, članak 13. Konvencije jamči raspoloživost, na nacionalnoj razini, pravnog sredstva za izvršenje sadržaja prava i sloboda iz Konvencije u kojem god da su obliku oni osigurani u domaćem pravnom poretku. Članak 13. stoga ima učinak zahtijevati postojanje domaćeg pravnog sredstva radi rješavanja sadržaja "za raspravljanje podobnog prigovora" na temelju Konvencije i osigurati odgovarajuću zaštitu (vidi, između mnogih drugih izvora prava, *Kudla v. Poland*, br. 30210/96, str. 238, 239, stavak 157., ECHR 2000-XI). Unatoč odredbama članka 13. kad ih se uzima doslovno, postojanje stvarne povrede neke druge odredbe Konvencije ("materijalne" odredbe) nije preduvjet za primjenu članka 13. (vidi presudu u predmetu *Klass and Others v. Germany* od 6. rujna 1978., Serija A br. 28, str. 29, stavak 64. i presudu u predmetu *Boyle and Rice v. the United Kingdom* od 27. travnja 1988., Serija A, br. 131, str. 23, stavak 52.).

115. U ovom predmetu podnositelj zahtjeva prigovara prema članku 6., stavku 1. Konvencije duljini dva postupka u odnosu na koje je Vladin prethodni prigovor odbačen. Istina je da je Sud zaključio kako duljina tih postupaka nije prekoračila zahtjev razumnog roka. Unatoč tome, činjenica da navodi podnositelja zahtjeva u konačnici nisu bili potkrijepljeni ne sprječava da njegov zahtjev bude podoban za raspravljanje u smislu članka 13. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Kaya v. Turkey* od 19. veljače 1998., *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I, str. 330, 331, stavak 107.). Prema tome, zaključak Suda o osnovanosti ne oslobađa ga zahtjeva da ispita bit navoda.

116. Što se tiče biti prigovora iznesenog prema članku 13. Konvencije, Sud podsjeća kako je u gornjem tekstu (vidi stavke 88. do 93.) već utvrdio da zahtjev prema članku 63. Zakona o Ustavnom sudu iz 2002. ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu građanskih postupaka koji su već okončani. Sud nije našao utvrđenim da bi podnositelju zahtjeva na raspolaganju bilo koje drugo djelotvorno pravno sredstvo.

117. Prema tome, Sud drži da je u ovom predmetu došlo do povrede članka 13. Konvencije jer, u postupku protiv R.R. i A.J.J., podnositelj zahtjeva nije imao domaće pravno sredstvo pomoću kojeg bi ostvario svoje pravo na "suđenje u razumnom roku" kako ga jamči članak 6., stavak 1. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

118. Članak 41. Konvencije predviđa:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Šteta

119. U odnosu na materijalnu štetu, podnositelj zahtjeva tvrdio je da je pretrpio gubitak od 70.000 hrvatskih kuna (HRK). Međutim, propustio je specificirati svoj tužbeni zahtjev. Podnositelj zahtjeva je također tražio da mu se dosudi 120.000 HRK kao naknada štete za patnje koje je pretrpio zbog povreda Konvencije.

120. Vlada je ustvrdila kako nema uzročne veze između povrede i navodno pretrpljene materijalne štete. Što se tiče nematerijalne štete, Vlada je od Suda zatražila da ocijeni iznos pravedne naknade koja bi se dosudila na temelju njegove sudske prakse.

121. Sud podsjeća kako ne može nagađati kakav je mogao biti ishod ovog postupka da nije došlo do povrede Konvencije. Stoga na ime materijalne štete ne dosuđuje ništa.

122. Što se tiče nematerijalne štete, sud smatra da utvrđivanje povrede predstavlja dostatnu naknadu.

B. Troškovi i izdaci

123. U odnosu na postupak pred Sudom podnositelj zahtjeva tražilo je 30.000 HRK.

124. Vlada je pozvala Sud da ocijeni troškove i izdatke koje je imao podnositelj zahtjeva.

125. Sud ponavlja kako se nadoknada troškova i izdataka može dosuditi samo ukoliko ih je podnositelj zahtjeva stvarno i neophodno pretrpio, te ukoliko je njihova visina bila razumna.

126. Što se tiče pretrpljenih troškova i izdataka, Sud primjećuje kako podnositelj zahtjeva nije imao pravnog zastupnika pred Sudom i kako mu je bilo dopušteno služiti se hrvatskim jezikom. Stoga su se pretrpljeni troškovi sastojali od poštanskih troškova i izdataka kopiranja relevantnih isprava. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi, Sud smatra razumnim podnositelju zahtjeva dosuditi 500 EUR na ime troškova i izdataka.

C. Zatezna kamata

115. Sud smatra primjerenim zateznu kamatu utvrditi po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *presuđuje* da, zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, ne može odlučivati o meritumu predmeta u odnosu na tri postupka koji su još uvijek u tijeku pred domaćim sudovima;

2. *odbacuje* prigovor Vlade o iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava u odnosu na dva postupka koja su već okončana;

3. *presuđuje* da u odnosu na oba postupka koja su već okončana nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije;

4. *presuđuje* da je u odnosu na oba postupka koja su već okončana došlo do povrede članka 13. Konvencije;

5. *presuđuje* da u odnosu na nematerijalnu štetu utvrđenje povrede predstavlja dostatnu naknadu;

6. *presuđuje*

(a) da tužena država podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačna u skladu s člankom 44., stavkom 2. Konvencije, isplatiti 500 EUR (petsto eura) u odnosu na troškove i izdatke koje treba preračunati u nacionalnu valutu tužene države (hrvatske kune) prema tečaju važećem na dan namirenja.

(b) da se od isteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena;

7. *odbacuje* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i upućeno u pisanom obliku dana 9. svibnja 2003. u skladu s pravilom 77., stavicima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren NIELSEN
Zamjenik Tajnika

Christos ROZAKIS
Predsjednik